

UN LLOC DE DESCANS

BREU HISTÒRIA DELS CEMENTIRIS DE TONA

Iris Estrada i Lahosa

Estudiant de Periodisme a la Universitat de Vic

Els cementiris de Tona han seguit les mateixes passes del poble. Del primitiu cementiri parroquial de Sant Andreu del Castell de Tona, es va passar a enterrar al redós de Santa Maria del Barri (actual santuari de Lurdes) i finalment, a les acaballes del segle XIX, es va construir el primer cementiri de titularitat municipal a les Feixetes. El poble va créixer molt al segle XX i el 1966 se n'inaugurà un de nou a la zona de Goules i s'enderrocà el vell.

El cementiri municipal de les Feixetes molt poc abans del seu enderroc el 1971 (Foto Arxiu Ramon Batllés)

La mort és una part important de la vida i de la mateixa manera que només vivim una vegada, de mort només en tindrem una. La mort és l'única cosa segura que tenim a la vida i, ens agradi o no, és el final del viatge. Tots hi arribarem, sense excepció, siguem rics o pobres, joves o vells, a tots ens tocarà. Tot i així no ens agrada parlar d'aquestes coses. És completament normal.

Si m'ho permeteu, vull acostar-vos una mica la història dels cementiris de Tona. Us preguntareu per què, la resposta és senzilla: és important conèixer el nostre poble i el tema dels cementiris és un que sempre es deixa a part, per ser massa escabrós i depriment. És comprensible. No obstant això, conforme avanceu en la lectura, comprovareu que en aquest poble, els morts ho tenen difícil per descansar en pau. Així doncs, si no hi teniu inconvenient, us robaré uns minuts amb aquest article.

ELS CEMENTIRIS AL LLARG DELS SEGLES

La història dels cementiris de Tona és moguda. El nostre poble té més de mil cent anys d'història i no sempre ha tingut cementiris tal i com els coneixem avui. Des de l'edat mitjana la tradició era enterrar els morts en cementiris parroquials, en tombes excavades a terra. A Tona el cementiri era al voltant de l'església parroquial de Sant Andreu del Castell. De fet, el primer cementiri municipal no es va inaugurar fins el 1892, ja que a partir del segle XIX es va fer obligatori per llei clausurar els cementiris parroquials i construir-ne de municipals, per evitar perills per a la salut que podien comportar els cementiris parroquials que eren en zones urbanes. Aquest cementiri del segle XIX es trobava a les Feixetes, a l'esplanada on ara hi ha l'amfiteatre.

Tona en els seus inicis era força més petit que ara. Estava format per un llarg carrer i diversos masos escampats, a més de les cases de dalt el Castell. El 1800 es calcula que hi havia entre dues-centes i dues-centes cinquanta cases en total. Era un poble no gaire gran i no va ser fins més endavant que va tenir l'expansió que l'ha

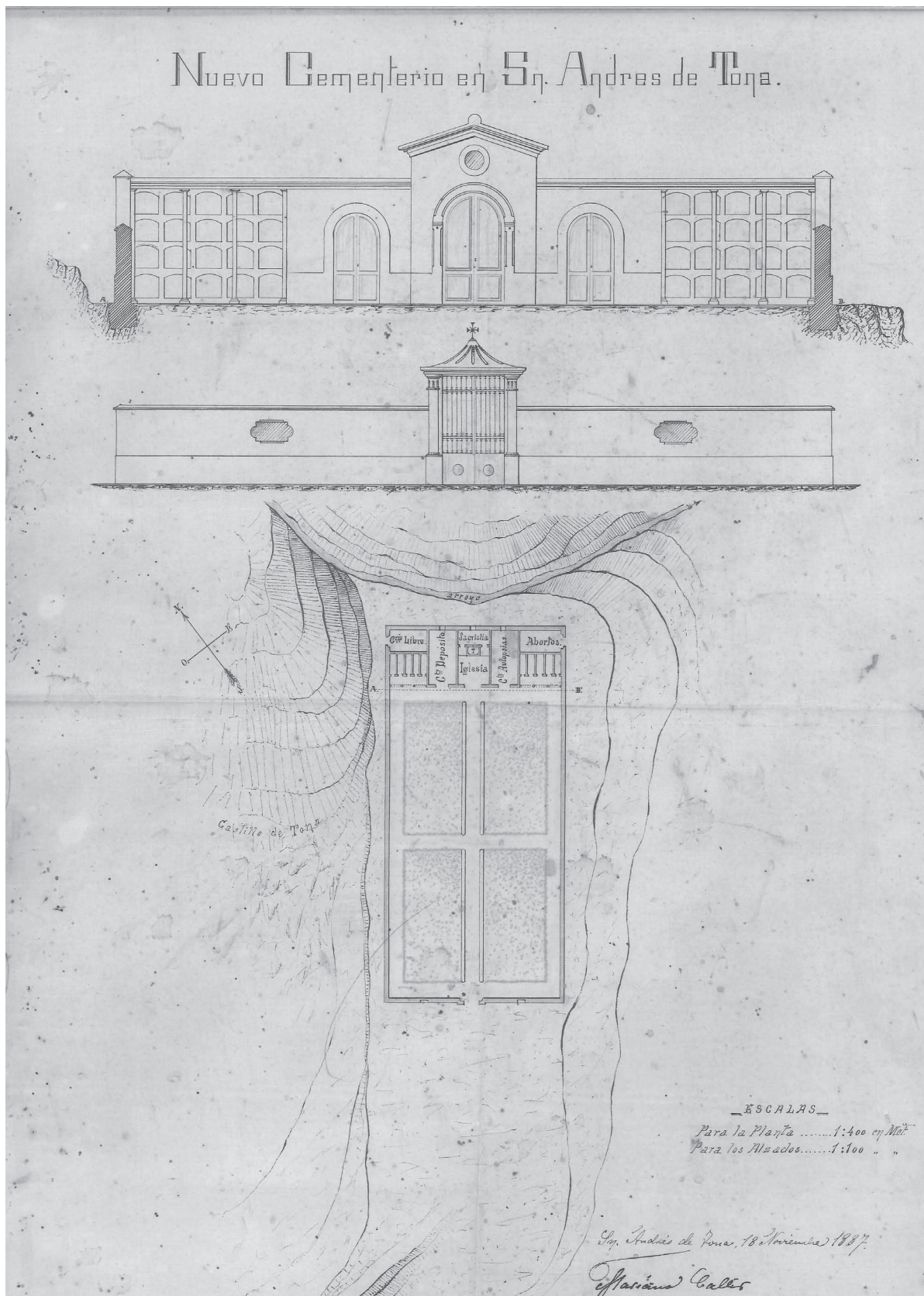
El nou cementiri municipal situat a Goules, en una fotografia de vers el 1969 (Foto Lluís Cussó Ribó)

convertit en el poble que coneixem avui en dia. Quan Tona encara no havia crescut tant, la gent enterrava els seus morts al voltant de les esglésies. En alguns casos, com per exemple la capella de Santa Maria de Mont-rodon, només s'hi enterraven els membres d'aquesta família. El normal, però, era enterrar-los al voltant de l'església de Sant Andreu del Castell, fins que al segle XVIII la seu de la parròquia es va traslladar a l'església de Santa Maria del Barri i, d'aquesta manera, es van començar a enterrar els morts al voltant d'aquest altre edifici. Tot i així, hi havia excepcions, ja que alguns masos van conservar les tombes tradicionals al Castell. Encara en l'actualitat es conserven tombes excavades a la roca de l'antic cementiri del Castell, tot i que ara resten amagades sota el paviment modern de l'església. Per a més informació sobre aquestes tombes es pot consultar l'article publicat el 2012 en el *Llibre de Tona*: "El món funerari medieval a la plana de Vic: el cas de Sant Andreu del Castell de Tona" escrit per Ot Ordeig i Andreu. A mesura que passava el temps el poble va anar creixent i el cementiri de Santa Maria del Bar-

ri va començar a veure's amb poca capacitat. A més, amb la crescuda demogràfica, el cementiri es va quedar massa a prop de les cases i comportava un risc per la salut. El 1883 el Govern Civil va començar a pressionar l'Ajuntament per construir un nou cementiri que no es trobés tan a prop de cases habitades.

Finalment l'Ajuntament va cedir a les pressions i a la necessitat i es va acceptar el pla de construcció d'un nou cementiri: el primer cementiri municipal de Tona. És un projecte del mestre d'obres Mariano Callís Collell, signat el 18 de novembre de 1887. Les obres es van iniciar l'hivern d'aquell mateix any, aproximadament. Com a dada curiosa, s'ha d'explicar que el cementiri es va construir amb les pedres de les cases en ruïnes de la sagrera del Castell, que s'estimbaven daltabaix.

No va ser fins al 1892 que es va tancar de manera oficial el cementiri de Santa Maria del Barri i es va començar a fer servir el cementiri nou, que encara no estava acabat. Només una tanca senzilla protegia els morts i la capella encara estava per construir. El cementiri es va anar construint

Projecte del cementiri municipal de Tona emplaçat a les Feixetes, del mestre de cases Mariano Callís, que signa el dibuix el 18 de novembre de 1887 (Arxiu Municipal)

de manera gradual, amb algunes ampliacions un cop acabades les obres. Entre els anys 1907 i 1931 es van construir 123 nínxols.

Els més joves es preguntaran en què estaven pensant quan van col·locar el cementiri al parc de les Feixetes. Cal explicar que abans el parc de les Feixetes no era com ara, sinó que l'adaptació per convertir-lo en zona verda o parc es va produir cap al final dels anys setanta i als anys vuitanta del segle XX, un cop es va enderrocar el cementiri i es van traslladar els morts. Els xiprers que hi ha al parc de les Feixetes recorden que allí hi havia hagut un cementiri. Com hem dit, en aquells anys Tona era més petit i el cementiri quedava més apartat del nucli urbà.

El cementiri feia patxoca. Ho podeu comprovar a les imatges que il·lustren aquest article. Cal destacar, sobretot, el plànol localitzat recentment a l'Arxiu Municipal i que es publica aquí per primera vegada.

Aquest cementiri es va utilitzar fins el 1966, quan es va inaugurar el nou. Setanta-quatre anys després d'inaugurar el primer cementiri municipal de Tona es tancava i se n'inaugurava un de nou perquè el primer ja havia quedat petit. Durant el segle XX Tona va créixer tant que el 1931 l'Ajuntament va poder comprar el seu primer carro de morts. El poble es va expandir i la població va augmentar. A causa del lloc on estava construït, fer una ampliació del cementiri era impossible. També hi havia el problema afegit que, amb la crescuda del poble, el cementiri es va quedar massa a prop de la zona urbanitzada i això comportava riscos sanitaris perillosos. El 1964 l'Ajuntament presidit per l'alcalde Joaquim Baucells i Coll va aprovar la construcció d'un nou cementiri, l'actual. Van triar la zona de Goules per la seva localització, ja que quedava lluny del nucli urbà, s'amagava de la vista gràcies a la formació del terreny i perquè no hi havia riscos de contaminació d'aigües subterrànies o de l'aire.

Un cop es va aprovar el projecte va sorgir un nou problema, i és que el cementiri de les Feixetes seguia essent un cementiri actiu i la llei prohibia traslladar cadàvers fins passat un cert temps des de la seva inhumació. El cementiri

es va inaugurar el 1966, després d'haver rebut el vistiplau del Governador Civil. Aquell mateix any es va produir l'últim enterrament al cementiri vell.

El nou cementiri tenia 135 nínxols i dues osse-res comunes, i el preu de l'obra s'estimava en unes 207.084,23 pessetes. La compra dels nous nínxols per als antics propietaris va resultar més barata, s'estalviarien unes 500 pessetes. Els morts no es van poder traslladar fins el 1971, quan va fer exactament cinc anys de l'últim enterrament al cementiri de les Feixetes, tal com s'establia per llei. El nou cementiri s'hagué d'ampliar amb un segon recinte el 1979. Quaranta-set anys després, el cementiri de Goules segueix funcionant bé, no hi ha problemes d'espai, sanitaris o de proximitat al poble. Aquest cementiri serà durant molts anys el lloc de descans per la gent del poble.

Bibliografia

CABALLÉ, Antoni – ESPADALER, Maria del Mar. "L'actuació arqueològica al castell de Tona dels anys 1985-1986", *Llibre de Tona 1993*, Ajuntament de Tona, Tona, pàg. 91-97.

LLEOPART COSTA, Amadeu. *Retalls del passat*. Ajuntament de Tona, Tona. 2a edició: 2006.

ORDEIG i ANDREU, Ot. "El món funerari medieval a la plana de Vic: el cas de Sant Andreu del Castell de Tona". *Llibre de Tona 2012*, Ajuntament de Tona, Tona, pàg. 39-47.

PADRÓS, Carles – PUIGFERRAT, Carles. *L'Abans. Recull gràfic de Tona (1890-1978)*. Editorial Efadós, El Papiol 2011.

PLADEVALL, Antoni. *Tona. 1100 anys d'història*. Eumo editorial – Ajuntament de Tona, Vic – Tona 1990.

Fonts d'arxiu

Arxiu Municipal de Tona. Sanitat- Cementiri i serveis públics. 1955-1970, 5-1-- , caixa 1001.

Arxiu Municipal de Tona. Sanitat- Cementiri i serveis públics. 1970-1971, 5-1-- , caixa 1002.

Arxiu Municipal de Tona. Sanitat- Obres i urbanisme. 1887-1964, 6-5-1, caixa 1696.